

Despoblament rural: un buit que no es pot omplir fàcilment

La Vanguardia, El món de demà, 17 febrer 2020

Ahir com avui, els pobles neixen, creixen i desapareixen. En el passat les pèrdues havien estat colpidores, amb poblacions arrasades per guerres i desastres ecològics. Més cap aquí mana la civilització industrial i el plany provocat és menor, segurament perquè ni que les desaparicions siguin més nombroses que mai, les pèrdues són més lentes i continuades. Les contemporànies són també lamentacions episòdiques que es desperten amb les crisis econòmiques. Com la darrera del totxo i la banca, en què els laments han suscitat l'aparició, aquí i allà, de comissions institucionals per garbellar el tema del despoblament rural.

Compte! perquè ara farà cent anys, el geògraf Pau Vila ja avisava als benintencionats i voluntariosos defensors de la ruralitat que aturar l'emigració de Tuixén i d'altres pobles pirinencs era com voler fer córrer l'aigua riu amunt. Raó no li'n faltava i ho veiem avui que les ajudes europees de la PAC i el "desenvolupament rural" no eviten el tancament d'explotacions agràries, ni han aconseguit aturar el despoblament. Al cap i a la fi, una agricultura subjecta als processos de producció industrial i els mercats agraris internacionals empeny un model de gran explotació o factoria agrària, que comporta l'abandonament rural i dona pas a uns paisatges buits i uniformes. Són la norma que s'imposa.

Amb tot, en els darrers decennis la terciarització de la societat ha comportat l'aparició d'oportunitats econòmiques per a les àrees rurals. Els negocis generats a l'entorn de l'esquí, els esports d'aventura i els atractius naturals i culturals del camp han ajudat a estabilitzar i revitalitzar determinades ruralitats. Hi ha contribuït, també, la millora de les comunicacions i les noves conductes de mobilitat, que han facilitat la difusió urbana. Molts urbanites han engrossit la població rural, que avui viu enganxada a l'economia i la societat dels centres comarcals o regionals.

Aquests processos generals de canvi donen sobre el terreny resultats diferents, amb ruralitats que se'n surten prou bé i d'altres que pateixen una emigració secular. Les darreres coincideixen amb els municipis allunyats de les metròpolis i ciutats principals, sense una base industrial autòctona i poc turístiques, que trobem a les Garrigues i comarques veïnes de l'Ebre, i als Prepirineus. Als Prepirineus, en particular, algunes contrades no arriben als 5 habitants per quilòmetre quadrat i representen la Catalunya buida que ningú s'ha atrevit encara a proclamar, segurament per la seva dispersió i poca entitat. I amb això no volem dir que els pobles que s'abandonen i acaben enrunats, les masies i cabanes que s'esventren i desapareixen, els marges de pedra que cauen, els camins que es perden i els camps abandonats no constitueixin un toc d'atenció. Poc tenen a veure, en qualsevol cas, amb els vastos despoblats del Massís Central francès o la Meseta nord oriental castellana, popularitzats pel "París et le désert français" de J.F.Gravier (1947), "La France du vide" de Roger Beteille (1981) o "La España vacía" de Sergio del Molino (2016), que ha eclosionat políticament amb el *Teruel existe*.

Fet i dit, si el soroll mediàtic és prou notori i persistent i si les circumstàncies polítiques ho faciliten, s'hauran d'imaginar i construir futurs millors per aquestes ruralitats del despoblament. Insistir en les mesures conegudes: promoure el patrimoni agroalimentari i

natural, subvencionar pagesos, industrials, botiguers i hotelers, facilitar habitatge, escola i serveis als nouvinguts, millorar carreteres o portar la fibra òptica als pobles, un servei actualment indispensable. I allí on els resultats d'aquestes accions són limitats caldrà fer un salt: alimentar l'activitat dels nuclis que encara juguen un paper de centralitat rural amb agroindústria, bioenergies o serveis terciaris, regenerar i envigorir les xarxes urbanes precàries actuals amb intercanvis, mobilitat i mancomunitat, o alleujar l'estrangulament administratiu dels micropobles. En aquest sentit, les centralitats urbanes comarcals donen a Catalunya unes possibilitats que no tenen les ruralitats buides dels estats grans, i les ruralitats del seu entorn poden atreure una població urbana interessada per noves activitats i una vida més propera a la naturalesa i menys apressada.

Ignasi Aldomà, coordinador del Màster en gestió d'Àrees de Muntanya